

4. Дождев Д. В. Римское частное право. — М.: Порма, 1996. — С. 524–528.
5. Санфилиппо Чезаре. Курс римского частного права / Под ред. Д. В. Дождева. — М.: БЕК, 2002. — С. 121, 248.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 4. — Ст. 19.
7. Тихомиров А. В. Медицинское право: Практ. пособие. — М.: Статут, 1998. — С. 32.
8. Шешенин Е. Д. Общие проблемы обязательств по оказанию услуг // Антология уральской цивилистики. 1925–1989. — М., 2001. — С. 356.
9. Тихомиров А. В. Медицинская услуга: правовые аспекты. — М.: Информ.-издат. дом «Филипъ», 1997. — С. 73.
10. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. — М.: Статут, 2002. — С. 209.
11. Жалинский А., Рёрихт А. Введение в немецкое право. — М.: Спарк, 2001. — С. 344.
12. Шершепович Г. Ф. Курс гражданского права. — Тула: Автограф, 2001. — С. 403.

УДК 347.77

О. О. Кулініч

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Сучасне українське суспільство характеризується інтенсивним розвитком інформаційних відносин. Об'єктивні процеси глобалізації інформаційного простору та євроінтеграційний напрям державної політики привели до необхідності узгодження норм національних законодавств на базі загальноновизнаних європейських принципів та правових норм регулювання інформаційної діяльності. У зв'язку з чим актуальною є проблема аналізу чинного законодавства та визначення перспектив його розвитку з метою адаптації до європейських вимог і стандартів.

Дослідження фахівців різних галузей права [1] не виключило з кола проблемних питань про порядок встановлення режиму доступу до інформації про особисте життя людини та її охорону цивільно-правовими засобами, що в свою чергу пов'язано з незадовільним його законодавчим забезпеченням. Тому метою даної статті є визначення поняття режиму інформації та його видів.

У науковій літературі існує думка, що інформація про особу тісно пов'язана з інформацією про особисте життя громадянина, що у свою чергу є складовою частиною особистої таємниці громадянина [2]. Інформація про особу у відповідності до конституційних інформаційно-правових норм може бути особистою таємницею й належати до конфіденційної інформації, яка потребує захисту від несанкціонованого доступу [3]. Таким чином, вказана інформація не може виступати предметом договору про передачу інформації, однак вона через свою вагомість визнається об'єктом цивільного права.

Цивільне законодавство України закріплює право кожної особи на збереження у таємниці деяких відомостей щодо сфери її особистого життя: це право на таємницю особистого життя (ст. 301 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України), ст. 7 Сімейного кодексу України (далі — СК України)), право на

таємницю про стан здоров'я (ст. 286 ЦК України, ст. 30 СК України), право на таємницю усиновлення (ст. 226 СК України), право на таємницю кореспонденції (ст. 306 ЦК України), право на таємницю особистих паперів (ст. 303 ЦК України), право на банківську таємницю (ст. 1076 ЦК України), право на таємницю заповіту (ст. 1255 ЦК України), право на комерційну таємницю (ст. 505 ЦК України).

Право фізичної особи на таємницю особистого життя полягає у можливості самостійного визначення щодо ознайомлення з ним інших осіб, на збереження у таємниці обставин свого особистого життя (за виключенням випадків, коли обставини особистого життя містять ознаки правопорушення, що підтверджено рішенням суду). Регулювання сімейних відносин здійснюється з урахуванням права на таємницю особистого життя їх учасників, їхнього права на особисту свободу та недопустимості свавільного втручання у сімейне життя. Держава, забезпечуючи охорону особистого життя особи, з метою обмеження у нього незаконного втручання, визначає особливий порядок обміну інформацією про особу. Не допускається збирання, зберігання, використання і поширення інформації про особисте життя фізичної особи без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Право на таємницю про стан здоров'я полягає у збереженні у таємниці інформації щодо стану свого здоров'я, факту звернення за медичною допомогою, діагнозу, а також відомостей, одержаних при її медичному обстеженні. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи. Обов'язок повідомити один одного про стан свого здоров'я виникає у майбутнього подружжя за умови подання заяви про реєстрацію шлюбу. Особливої актуальності набуває збереження інформації про стан здоров'я у випадку, якщо шлюб не був укладений.

Право на таємницю усиновлення розповсюджується на інформацію про перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошук дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляд, рішення суду про усиновлення. Дитина, яка усиновлена, має право на таємницю, в тому числі і від неї самої, факту її усиновлення, але після досягнення нею чотирнадцяти років набуває права на одержання інформації щодо свого усиновлення. Таємниця усиновлення забезпечується обов'язком осіб, яким у зв'язку з виконанням службових обов'язків доступна інформація щодо усиновлення (перебування осіб, які бажають усиновити дитину, на обліку, пошук ними дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення, розгляд справи про усиновлення, здійснення нагляду за дотриманням прав усиновленої дитини тощо), не розголошувати її, зокрема і тоді, коли усиновлення для самої дитини не є таємним. Відомості про усиновлення видаються судом лише за згодою усиновлювача, крім випадків, коли такі відомості потрібні правоохоронним органам, суду у зв'язку з цивільною чи кримінальною справою, яка є у їх провадженні.

Фізична особа має право на таємницю кореспонденції — листування, телеграм, телефонних розмов, телеграфних повідомлень та інших видів кореспон-

денції. Листи, телеграми тощо є власністю адресата. Вони можуть використовуватися, зокрема шляхом опублікування, лише за згодою особи, яка направила їх, та адресата. Якщо кореспонденція стосується особистого життя іншої фізичної особи, для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи. Порушення таємниці кореспонденції може бути дозволено судом у випадках, встановлених законом, наприклад з метою запобігання злочинів чи з'ясування істини під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Крім того, ЦК закріплює право на таємницю особистих паперів, якими є, наприклад, документи, фотографії, щоденники, інші записи, особисті архівні матеріали тощо. Для ознайомлення чи використання особистих паперів необхідно отримати згоду фізичної особи — власника паперів та цієї особи, особистого життя якої стосуються особисті папери. Законодавцем не дається роз'яснення щодо форми цієї згоди: письмова чи усна, що на практиці може викликати суперечки. У разі смерті фізичних осіб — власників особистих паперів їх використання допускається лише за згодою їхніх дітей, вдови (вдівця), а якщо їх немає, — батьків, братів та сестер.

Право на комерційну таємницю — інформацію, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, яка була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, що законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці [4].

Таємниця фізичної особи щодо банківського рахунку, операцій за рахунком і відомостей про неї як про клієнта банку гарантується обов'язком банку по збереженню цієї інформації. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених законом про банки і банківську діяльність.

Таємниця заповіту фізичної особи полягає у збереженні відомостей щодо факту складення заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту та покладається на нотаріуса, іншу посадову, службову особу, яка посвідчує заповіт, свідків, а також фізичну особу, яка підписує заповіт замість заповідача.

Отже, на підставі викладеного, можна зробити висновок, що таємниця — це власно не інформація, а режим доступу та збереження інформації. Під режимом слід розуміти порядок, відповідно до якого особи мають право ознайомлюватися, використовувати, розповсюджувати інформацію щодо третіх осіб, та їх правові наслідки (можливість подальшого розповсюдження, обов'язок зберігання тощо), а також міри організаційно-правового характеру, що забезпечують такий порядок. Встановлення режиму доступу та збереження інформації

в законодавстві залежить від специфіки об'єкта (виду таємниці) та суб'єкта (носія, власника інформації).

Література і примітки

1. Роботи науковців присвячуються як комплексному дослідженню інформації як об'єкта права (наприклад: Бачило І. Л., Лопатин В. П., Федотов М. А. Информационное право: Учебник / Под ред. В. Н. Топоршпа. — С.Пб.: Юрид. центр Пресс, 2001. — 789 с.; Копылов В. А. Информационное право: Учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Юристъ, 2004. — 512 с.; Городов О. А. Основы информационного права России: Учеб. пособие. — С.Пб.: Юрид. центр Пресс, 2003. — 305 с.), так і дослідженню значення інформації у життєдіяльності людей філософами (Фролов І. Т. Введение в философию. — М., 1989. — 322 с.; Урсул А. Д. Природа информации: Философ. очерк. — М.: Политиздат, 1968), математиками та інженерами (Шеннон К. Работы по теории информации в кибернетике. — М.: Изд-во иностр. лит., 1963. — С. 243–332; Шрейдер Ю. А. Семантические основы информатики. — М., 1975.)
2. Красавчикова Л. О. Личная жизнь граждан под охраной закона. — М.: Юрид. лит., 1983. — С. 114–117.
3. Копылов В. А. Информационное право. — М.: Юристъ, 1997. — С. 33–34.
4. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 16. — Ст. 93; Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова Кабінету Міністрів України № 611 від 09.08.1993 р. // Збірник постанов Уряду України. — 1993. — № 12. — Ст. 269.

УДК 347.56:614.25

В. А. Чернат

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ВНАСЛІДОК РЯТУВАННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ЖИТТЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Історія питання про відшкодування шкоди, зазнаної при рятуванні здоров'я та життя фізичної особи, свідчить про те, що підходи до його вирішення формувалися протягом тривалого часу. Значною мірою складність його вирішення у законодавчому порядку зумовлювалася тим, що пропозиції стосовно покладення обов'язку відшкодування такої шкоди на державу радянськими законодавцями сприймалися досить критично, а законодавчі рішення щодо залучення держави до участі у недоговірних відносинах взагалі відрізнялись крайньою помірністю.

Лише з прийняттям у 1961 р. Основ цивільного законодавства Союзу ССР і союзних республік було закріплене право громадян на відшкодування шкоди, зазнаної ними при рятуванні соціалістичного майна, тобто майна, що належить державним, кооперативним та громадським організаціям. Пізніше аналогічна норма була закріплена у цивільних кодексах усіх союзних республік, зокрема у ст. 467–468 ЦК УРСР.

Проте ні Основи цивільного законодавства 1961 р., ні цивільні кодекси союзних республік не передбачали зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя, майна фізичних осіб.